

ประเภทของวรรณคดี

โดย

ขุนจงจัดนิสสัย

นายไพโรจน์ เลื่อนานนท์

พิมพ์แจกเป็นที่ระลึก

895.91

จ117ปพ

ปกกิจศพ คุณบำพรัง เหล่าสดา

มรินทร์ราชม จังหวัดธนบุรี

12 มีนาคม 2492

คำปรารภ

การพิมพ์หนังสือสำหรับเป็นที่ระลึกในการ ฉายาปกนิทัศน์
 คุณข้าพวง เพื่อดำเนินการ ผู้เป็นบพการณแต่เมื่ออุปการะคุณอย่าง
 สูงของข้าพวง ข้าพวงได้รบความอนุเคราะห์จากท่านอาจารย์
 ขุนจงจันดีตั้ง อาจารย์ทศพรของข้าพวงได้กรุณาให้เรื่อง
 “ประเภทของวรรณคดี” มาพิมพ์ ซึ่งข้าพวงขอขอบพระคุณ
 ไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้ยังได้รบความช่วยเหลือจากคุณเจ้าทอง
 จีระธำนค เจ้าของแฉะผู้จัดการ โรงพิมพ์ “กรุงเทพ ฯ การพิมพ์”
 กับ คุณอุทัย สิงห์ศักดิ์ เพื่อนรักทั้งสองของข้าพวงให้ค่า
 แหะค่าและช่วยเหลือในการพิมพ์หนังสือเรื่อง ฉายาปกนิทัศน์
 ร้อยเล่มถึงเจ็ดของข้าพวง ซึ่งข้าพวงมีโอกาสได้ขอบคุณเพื่อน
 รักทั้งสองนี้ไว้

อนึ่ง บรรดาท่านทศพรพนมบถอดดอดจนญาตมครทงหลาย
 ที่ได้ออกคำสั่งระเวธาอหมคามาในงาน ฉายาปกนิทัศน์ นับว่าเป็น
 เกียรติยศแก่คุณข้าพวง และเจ้าภาพอย่างสูง ข้าพวงใน
 นามของเจ้าภาพรู้สึกเป็นพระคุณ และซาบซึ้งในความไมตรีจิตต์
 เป็นอย่างยิ่ง ขอจึงได้รับฉดานิตตั้งดี ในการทัญาคิและมิตรได้
 พร้อมใจกันนำเพณ ให้แก่ท่านผู้ตดวงดับ ไปแล้วนี้ โดยทวงกันเทอญ.

ไพโรจน์ เสดานนท์

มาตุลานิยานุสรณ์

สลตจิตต์จจจ้อบ้ำ	เสียดาย นั๊กนอ
ตัวนตบัพสลาย	ละห้อย
หวนจิตต์คคคบ่วาย	วางเทว
อยู่อยู่บามากล้อย	คลาดให้ครวญถึง
รำพึงยามเมอบ้ำ	ยังคง ชัพแฮ
บ้ายคธรรมเที่ยงตรง	โอบอ้อม
อารต้อญาตวงศ์	ถ้วนท้ว กัณนา
นับว่าบาเพียบพร้อม	อยู่ด้วยเกียรติคุณ
บุญแท้เทียวที่ได้	เป็นหลาน ท่านนอ
บ้ำเขียมด้วยอุปการ	ยังสิ้น
เป็นบักเหมือนมาร—	ตาเกิด เกลาเฮย
คุณท่านหนักเพียบพัน	แผ่นพนพสุธา
ขอวิญญาณสถิตตัว	แดนสวรรค์
เสวยสุขเป็นนิรันดร	บ่ร้าง
ผลบุญแต่ปางบรรพ์	บักอบ ไว้นอ
จงสฤษฏ์สัมฤทธิธอ้าง	สวัสดิ์แล้วพูนเกษม เสพ

เลขหมู่

๑๑๕.๑๑

เลขที่

๑ ๑๑๕ ชัพ

เลขที่หนังสือ

๐๑๖๒๐๓

-เทอญ.

ไพโรจน์ เสดานนท์

ประเภทของวรรณคดี

ในกาลก่อนที่ชาววรรณคดี จะเขียนโพสท์เพื่อชมเชยบุคคล หรือ

ในชั้นประโยคกรนต หรือ ในชั้นประโยคกรนตประเภทตาม ผู้

ศึกษา หรือ ครูผู้สอน จะเขียนโพสท์เพื่อชมเชยบุคคลใหญ่ ๆ คือ
๑. ให้รู้จัก ขอบเขตเมตต ซึ่งมออยู่ในวรรณคดีเล่มนั้น ๆ ๒. ให้
รู้จัก โวหารที่ต ซึ่งมออยู่ในวรรณคดีเล่มนั้น ๆ ๓. ให้รู้จัก
ถ้อยคำที่ไพเราะ ซึ่งมออยู่ในวรรณคดีเล่มนั้น ๆ ๔. ให้รู้จัก

หลักการประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ที่มออยู่ในวรรณคดีเล่มนั้น ๆ
เหล่านี้หากเขียนเพียงผู้ศึกษา คือ สำหรับนักเรียน ก็นับว่าเป็น

การเพียงพออยู่แล้ว เพราะยังมอข้อปลุกย่อยจากหัวข้อใหญ่ ดัง
ที่ได้อ่านมา ออกมาอย่างตลกขบขัน แต่สำหรับครูผู้สอน คือ ครู
ผู้จะเห็นงานที่นักเรียน ก็ยังหาเป็นการเพียงพอไม่ แทน

ยอมเป็นการสมควรอย่างยง ซึ่งควรจะตั้งการคิดว่าในหลัก
วิชาดังกล่าวแล้ว ให้กว้างขวางคบหาออกไปอีก เพื่อความ
แน่นแฟ้น ถัดมา ละเอียดละเอียด ของท่านผู้สอน จะได้มีโอกาส

บรรยายความรู จากวรรณคดีเล่มนั้น ๆ ให้มีความชัดเจน
ยิ่งขึ้น.

ตามที่ได้อ่านมาแล้ว ท่านผู้สอนโดยได้พิจารณา
ศึกษาชั้นสูงของวิชาแล้ว ก็ย่อมจะไม่รู้สึกหนักใจ หรือ

เป็นห่วงแต่ประการใดเลย เพราะท่านได้ศึกษามาโดยพิสดารแล้ว
 แต่เมื่อได้วรรคถึงเพื่อนครูอีกเป็นอันมาก ก็ยังมีใฝ่ตามการศึกษา
 วิชาวรรณคดีขึ้นมาเลย หากท่านได้อ่านคำบรรยายด้วยความ
 ความพอใจเพราะเหตุเป็นอย่างนี้แล้ว ก็หวังว่า ความรักใฝ่เรียน
 วิชาวรรณคดีของคนอื่น คงจะเกิดประโยชน์แก่ท่านผู้เป็นครู
 หรือท่านผู้สนใจในวิชาวรรณคดีบ้าง เป็นแน่.

ความรักสำหรับประกอบการสอนในวิชาวรรณคดี ที่จ
 ากต่างออกไป คือ ประเภทของวรรณคดี ซึ่งแบ่งออกไปเป็น

- ๑) วรรณคดีที่เกี่ยวกับการพิธี
- ๒) วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ
- ๓) วรรณคดีที่เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม
- ๔) วรรณคดีแท้
- ๕) นานูวรรณคดี

เพื่อยังประโยชน์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงขอถือโอกาสแยก
 หนังสือที่เป็นวรรณคดีประเภทต่าง ๆ นี้ออกอธิบายไว้ดังต่อไปนี้

๑) วรรณคดีที่เกี่ยวกับการพิธี วรรณคดีที่เกี่ยวกับ
 การพิธี ยังแบ่งออกได้เป็นสองอย่าง มีโคลงประกาศแข่ง
 ฆ่า และ ถิ่นที่ขลุ่ยสังเวย วรรณคดีทั้งสองอย่างนี้ มีใจคิด
 เข้าในประเภทวรรณคดีแท้ เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องสำหรับเด็กอ่าน
 เพื่อสนุก แต่เป็นคำสำหรับอ่าน หรือสดุดี ในการทำพิธีต่าง ๆ

ซึ่งเวลาดอรา เป็นชนนยธรรมเพ็ญ หรือประเพณี ที่ได้ปฏิบัติ
กันมาแต่โบราณกาล.

คำประกาศแห่งนี้ แต่เดิมมา เรายอมให้พราหมณ์
เป็นผู้อ่าน โสภณงานพระราชพิธีศรีสังฆปาณะ หรือเรียกกัน
ขยุ้ม ๆ ไป ว่า พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ซึ่ง
ได้มีมาแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๓ สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง
คำประกาศทำนองนี้ มีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน เช่น โองการขอ
ฝน และประกาศชุมนุมเทวดาทัดดีดัดดี ในการประกอบพิธีต่าง ๆ
เป็นต้น ในที่นี้จะได้ยกมากล่าวไว้เป็นตัวอย่าง เพื่อประกอบ
ความเข้าใจสำหรับวรรณคดีประเภทนี้ ดังเล็กน้อย

การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็น เป็นรัฐประศาสตร์ โนบาย
อันหนึ่งของกาปรการปกครองแผ่นดิน เพื่อให้ข้าราชการถวษาความ
จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และของจพระมหากษัตริย์- ประเพณี
เช่นนี้ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ได้เคยปฏิบัติสืบเนื่องกันมา
จนถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชชกาลที่ ๖ ส่วนคำประกาศ
แห่งนี้ ซึ่งได้มีมาแต่สมัยกรุงทวารวดี นั้น มีถ้อยคำปรากฏ
อยู่ในบทประพันธ์ ว่า "ผู้ใดบชช ขอใครใจกลด กบฏกเงา
ณวันเกตาชยชยง สมเด็จพระรามาธิบดีนทร ศรันทรมหา
จักรพรรดิศรี ราชาราช ท่านผู้มีอำนาจมบุญ ฯลฯ" ดังน
เราก็อาจสันนษฐานได้ ว่า คือเป็นพิธีซึ่งทำแต่พระมหากษัตริย์

หากพิจารณาตามหลักของการพนันแล้ว ๑ วันแค่ครึ่งของพิกัด
 จัดว่าเป็นยอด เพราะมีรายและโคตงตั้งกันไป ในที่สุดของถาวร
 แข่งหน้ามรายคนและโคตงห้า คำว่าโคตงในหนังสือคนตามนี้
 ของพระโหราธิบดี ได้อธิบายถึงเรื่องโคตงห้าไว้ ว่า บาทหนึ่ง
 มีกำหนดจำนวนไว้ ๕ คำ และเติมคำช่วยได้ขึ้นทุก ๆ บาท
 บาทละ ๒ หรือ ๓ คำ ก็ได้ รวม ๕ บาท เป็นโคตงหนึ่ง ถ้า
 เขียนสองโคตงจึงจะเห็นสัมพันธ์ได้ โดยครบถ้วน เพราะมีสัมพันธ์
 ทกเกี่ยวเนื่องกัน คล้ายกับโคตงสี่คนบาททุกขจรเพิ่ม ดังตัวอย่าง
 อย่างมีปรากฏอยู่ ว่า "โอม ดิถีสังวรศรีแก้ง แฉ่มบุคย
 เอาจเป็นแทม แก่งนกดนพาทนดิน บินเขากฤทมาธิ ดัมบดช
 ตั้งจรกรกทาธรมณ์ ทรของสาร อุดรแดงตามูทกั ททคนี้จร
 นาย ฯ" บทแรกนี้กล่าวถึงพระนารายณ์ บทที่สอง กล่าวถึงพระอิ-
 ศวรมคำในบทประพจน์นั้น ว่า "โอม ปรมเฑ์จวาช นายฉาหลอง
 ยะกราว ทาวเสด็จเหมอองเฉลอ เอนแห่งออกเกือจาง อ่าง
 พัดจนทรเป็นปม ทรงอินทรธูฐา ดำมตาพระแพ่ง แก่งเพ็ชร
 กล้า สามีจรรวไร ฯ" ส่วนที่สาม กล่าวถึงพระพรหม มี
 ความในบทประพจน์ว่า "โอม ธิยะชัย ไชโยสัพพทมญาณ
 บานเค็ยรเกธา เจาสดบวทอง เมยองเหนอชุนहां ทานรังก้อ
 ดินก่อฟ้า หน้าจตุรทิศ ไทมีตรา มหาถนุตราตรีช สมไทยโสเกศ
 จงศรค์ถลิตาน ภัญญาณปรมายิเบค ไทชเรศสูวดีคชโพ เจริช

พรหมานทร ใช้น้อย ปฐมบุญภารตเรก บรมภพบรกรอย ก่อมา

โองการแข่งฆ่าท โดยกมาให้ดเป็นศวกข่างน เป็นร่ายโบราณ

กตจากนไปเป็น โสคงห้า ตามทได้อางตงตกษณะของการแต่งบท

ประพนช น โสคงในคอกคณ บทประพนชนมปรากฏอยู่ ว่า

“ อานาจเป็ดเมองขมหมอดัดทอ มัศรับบุญพอกก่อ
— เด็กเหง้า

ยศท้าวตรีไตรจักร

มเมืองบุญศักดิ์แพร

เพมข่างมาแฉวจถวาย

ใครช้อเจ้าเคมพาง

ใครช้อรางคถวายทอง

ใครช้อฟ้าตั้งย้าง —

— เร่งยีน

เพลงรัตนพรายพรณยีน

เพมเซาหมนมหาชย

กตมชนมมาให้อยง

อข่างจวอนคถวาย

ใครช้อดินเกตรา

ใครช้อใครรักนเจ้าจยศ

เทพยศักดิ์มฟ้า

ใครใจกตาดัง —

— เพชร งาม ”

จากศวออย่างบทประพนชิต โดยกชนมมาให้ดน หากได้ใช้

ความพ จารณาด ในदानทศูแต่งใดเลือกชระนิตของคำประพนช

มาแต่งเป็น โสคงห้า สำหรับการเขียน โองการแข่งฆ่านแต่ จะ

เห็นว่าเป็นการเหมาะอย่างยง ถึงแม้ว่าเราจะหาคำไพเราะจากบท

ประพนช หรือ เสียงเอก เสียงโต ทนภาพงไม่ได้ ก็เพราะบท

ประพจน์ เมื่อนั้น จะพองขยายตนเป็นดาวร้อยแก้ว แต่จรรย
 หรือจางหระ ทำให้พองเหมือนขาคา ซึ่งจะเป็นทางก่อให้เกิด
 ความเคื่อนใจ ปราบอุษไมเคความรู้งอกของมนุษย์ ได้เป็น อย่างดี
 นับว่าเป็นทางตั้งเสริมในการอ่าน ได้เป็น ไปโดยเฉียบขาด และ
 ทำให้ถอยคำสัจเจนถาดตามขงชน สัมกับบทเป็นพหุจำคัญ ใน
 ส่วนการถวายเป็นความจงรักภักดี ของคัมเด็จพระมหากษัตริย์ ผู้
 เป็นองค์ประมุขของชาติ และเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก
 โดยแท้จริง.

นอกจากที่ไดกล่าลงมาแล้วม วรรณคดีที่เกยรถบถารพช
 ยังมอยออกอย่างหนึ่ง คือ บทประพจน์คุษฎีสังเวย ใช้ตั้งเป็น
 คำนิพนธ์ สำหรับอ่านในการสัสมโภชข้างแอก บทประพจน์ครั้งแรก
 สัมผัสฐานกันว่า ขุนเทพทวเป็นผนพพช ซึ่งมีปรากฏอยู่
 ในแผ่นดินสัสมเด็จพระนารายณ์ ความต่อมาได้สัสมัยกรุงรัตนโก
 สัสมทร ก็ไดมกจเป็นผนพพชกาฉนทสำหรับไวอ่าน ในการทาพช
 สัสมโภชข้างแอก ขนไวออกเหมือนกน บทประพจน์ที่จะยกขึ้นมา
 ไวเพื่อประกอบการบรรยายน แบบบทประพจน์ของกรมพระนรา
 ธิปพพชพงศ์ สำหรับไวกล่อมพระเศ็งศกษเดชนันตสถ ในรัชชสมัย
 ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ๆ

คำนิพนธ์คุษฎีสังเวยกล่อมขางน ทานผนพพชได้แบ่งออก
 เป็นค่อน ๆ ค่อนหนึ่ง เรียกว่า ตา หนึ่ง เช่น ตา ๑ ว่า
 ดยกรขอพร. ตา ๒ ว่าด้วยการ ตาไพร. ตา ๓ ว่าด้วย

การชมเมือง. ตา & จ้าด้วยการ ต่อนข้าง.

ตาขอพร แต่งเป็นภาพยนต์บั้ง ๓๒ มีความ ว่า

“ตรอมชวญชตหคณมัตถกร ไตรเพ็ชรไตรพร

ไตรพรพิศษฐัฐรูปดรรณัย

บั้งคมบรมเทพบิตรไทย

มหัทธศักดิ์พทกษัเมท

สรูปกัมภพุทธศาสตร์ชาติสยาม

เดชะกตัญญูชงาม

ชูปเซาวเสดาตาม

คิดกพากยกดนพพรณนทเฉตย

มิ่งมहुศัวจตุษฐัฐังเวย

กตอมกเรนทรเผอกแผย

ไพเราะดำน้ำบำเรอ ฯลฯ”

ตาไพร แต่งเป็นนวนัตตคิดกฉนัท มีความ ว่า

“อ้าพ่อจะผ้ออรนिरาต์

ทุรชาติภูมิโย

เมืองฝ้างฉนางคตุมไฉว

วิปโยค ฤ ยงนทา

ด้วยคอยตุเทพ ณ นวราชฐ์

กระดาษฉนาจา

หน้ายเซากเนานครฐ้า -

นุระตังฉน ฤ คอร โทย

อ้าพ่อจะท้อตุมนโย

ฉิวะโกตบิตร โทย

มิตรญาตีประดาตกมตโรย

ฉณะมาคุดมาถนอม

หน้าพอรระยอกกรนัทคัน

บริษัท ฤ หย่อนยอม

ตากไม้แตะไซกฉกนอม

ฉณะเค็บกำเร็บโฉน

อ้าพอนหน่ออกนิตฉว

นฤมาพฉะท้านโย

คุดุญพระอุนศัรพิชย

นกราดยामนัท ฯลฯ”

นอกจากนยงม ภาพขบไม้ประกอบอีก ซึ่งแต่งเป็นโคลง
แต่งภาพสัตว์กันไป.

๒) วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ หากจอมองตแต่เพียง
แผ่น ๆ แล้ว ก็จะเห็นได้ว่า วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ นี้ ไม่ผิด
อะไรกันกับคำคุณฐิตังเวย เพราะคำคุณฐิตังเวย ก็เก็บไว้ใน
ทานองเฉลิมพระเกียรติด้วยเหมือนกัน แต่หาได้พิจารณาดี ให้ซึ่ง
ลงไปแล้ว ก็จะเห็นได้ว่า ความมุ่งหมายของวรรณคดีทั้งสอง
ชนิดนี้ มิได้เหมือนกันทีเดียว กล่าวคือ เราถ้ามาวิเคราะห์แยก
ออกจากกันได้ เพราะว่า คำคุณฐิตังเวย ซึ่งลอกแบบประเพณี
มาแต่โบราณนั้น มักแต่งเป็นบทประพันธ์ชนิดนี้ และภาพ
โดยกตางศ์รเรณูถึงความเป็นไปของพระสุเบญเจ้า มี พระพรหม
พระอิศวร และพระนารายณ์เป็นต้น เพื่อแสดงความศักดิ์สิทธิ์แห่ง
เทพเจ้าเหล่านั้น ให้ช่วยคุ้มครองจักรพรรดิราชย์อันตราชนา
ประการ หรือ ทรงช่วยให้สมฤทธิผลแก่พิชิตต่าง ๆ ที่ได้ประกอบ
ขึ้นนั้น อันเป็นเรื่องของพราหมณ์ ที่ได้ปฏิบัติกันมา ตลอดจน
ถึงทุกวันนี้.

การกตางศ์รเรณูพระสุเบญเจ้า มิได้ทำเฉพาะในพิธี
บวงสรวง หรือ คัญฐิตังเวยเท่านั้น แต่ในการร้อยกรองบท
ประพันธ์ชนิดที่เป็นเรื่องยาว ๆ ทางภาคนี้ก็จะกตางศาขอพร
ต่อพระสุเบญเจ้า ดังได้กล่าวมาแล้วให้ช่วยคุ้มครอง เพื่อให้การ

รอยกรงของท่านได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่เมื่อขยคา
 อินไฟเราะ ทรงจะพึงเห็นได้จากบทประพันธ์ที่ตายเรียงต่อกัน
 แต่ในทนต์จะได้ทางหลักฐานที่ได้จาก บทประพันธ์ อติราชคำฉันท์
 ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (ฝัน สำนักษณ์) ได้มีพจนนศาสตร์
 เสรีนิยมพระสมเ็นเจ้าไว้ ถัดจากการขอพรพระรัตนศรัย เป็นลัทธิ
 อกพค นนท ดังมีปรากฏอยู่ ว่า

“ข้าขอเทอดทศนัขอประณามคุณพระศรี

สรพรเพชรพระสมุ พระภาค

ชกธรรมมาถัสมัยพระไตรปิฎกจากข

ทรงคุณครนึ่งมากประมาณ

นบตั้งสมถากพุทธพัสทศอริยญาณ

นามบุญบุญบาบบ โรย

ชกของสชากทกวพริยคตม โดย

ตำรงตำรับไปรษประพนธ์

ผู้รงเรมพจมาพตรการกมลกรรณ

กัมกราบพระคุณขันธ์ คเนศัฯ” ดงน เบพน.

ลัวงวรรณคคเจตมพระเกยรต นน หาเหมอนกบวรรณคค

ษะนคคชอุตังเวช ดงกตาวมาตงนไม โดยมคตาอธิบายเบนชก

อย่างหนง ว่า วรรณคคเจตมพระเกยรต ได้แกบทประพนธ์ท

ท่านท้าว ไชยพนธชน เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติของพระมหา
 กษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ หรือ บรรยายพฤกษัตถ์การอัน
 อันนับว่าเช่นเกียรติ และคุณงามความดี ทพระองค์ได้ทรง
 กระทำไปเพื่อประเทศชาติ อันจะได้เป็นเกรงอนงค์รณถึงพระ
 มหากรุณาธิคุณ ซึ่งพระองค์ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
 ไว้ ให้ประจักษ์แก่พสกนิกร ในพระราชอาณาจักรนั้น จรรณคดี
 เฉลิมพระเกียรติคุณ หากได้ตรวจดูในต้นมัยยชยาแล้ว จะเห็นได้
 ว่า มีบทประพันธ์ทุกเป็นชนด้ากนิยอยู่สองเรื่อง คือ ถดคยจน
 พาย และ โคลงเฉลิมพระเกียรติพระนารายณ์ ซึ่งมคจอย่างว่า

“สารธยามภากพร้อง	กตกาณท นฤา
คอกุมาดาสจรรค	ช่อช้อย
เบญญาพิศาสเสด็จ	เดอมเกียรติ พระญา
คอกุใหม่เสด็จร้อย	กิงกตาง
เปนนรร้อย ไศภิศพัน	อปรมา
โลมตรวงศ์วิรวงค	เคยไฉ
จงคกงกตปา	ยีนโยค
หายแผ่นคินฟ้าใหม่	อย่าหาย
ยาอนชเทพผู้	ไกรกรรติ กิต
พนมมวต ช เมธาเซาว	ช่ยงได้

แต่ศรีวิศแต่ศรีวิศพนม

ชวี่ กิต

ถารายศไท้จวน

ถเถดง ๑๐๑ "

บทประพันธ์ชกชพมาอาจน

เป็น โคลงคน ใน ติดตยจน

พ่าย ซึ่งสันนิษฐานกันว่า ได้แต่งไว้ใ พ.ศ. ๒๐๓๗ เพื่อเฉลิม

พระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นบทเชื่รจคกเขยงวัน

แต่แต่งยังไม่ทราบแน่ว่า เป็นใคร ในตอนท้ายของเรื่องน ได้

แสดงควมบักยนิดี ในการทไทยได้มีชยชนะแกโยนถ ซึ่งมบท

ประพนชอกคยหนง ปรากฏอยู่เป็นหลักฐาพจ่า

ชยชยอำนาจท้าว

คอราม

รชราพณแห่งสงก

แผ่นแผ่น

ชยชยดงคตคาม

มารมารค นันนถา

ชยชานะได้แกว

ครอบครอง

ชยชยศโยลกถอง

ไตรตรงช

บุญเบอกวของทองบือ

ไต้เต้า

ชยชยร่าพงส์ยง

ภาตาก

สรนพนพจนอบนเขา

อยมอ ๑๐๑ "

ตอนไปเป็นโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์ ทาน

ฉนพนช กอ พระศรีรมโหดก ในดมยนมกตคตงบทประพนช

ได้สลายท่านด้วยกน ฉะนพพระศรีรมโหดกจึงได้แต่ง โคลงซึ่งเป็น

บทพระทัยของท้าวทองกีบม้า เพื่อแก้ความลำบากของท่าน ใน
 โอกาสเดียวกันนี้ ก็เป็นการเพิ่มพูนพระบารมีของสมเด็จพระ
 มหากษัตริย์ ผู้เป็นพระกษัตริย์เบญจกษัตริย์ของชาติไทย
 พร้อม ๆ กันด้วย วรรณกรรมของพระศรีมโหสถเรื่องนี้ ได้รับ
 การยกย่องเป็นอย่างมาก เนื่องจากใช้ถ้อยคำเป็นทวิภาวะ รักษา
 แบบของการแต่งไว้โดยเรียบร้อย แม้จะใช้ศัพท์บาง กยง
 ดำรงทำให้ความชัดเจน และมั่งคั่งเหมาะที่จะเป็นบทประพันธ์
 ทศ ซึ่งจะเห็นได้จาก คอลัมน์ใต้ข้าง ว่า มีพบข้างนอก ท
 จังหวัดกาญจนบุรี แล้วได้นำมาถวาย ดังบทประพันธ์
 ปราบกษัตริย์ ว่า

“พระยศปางใต้ข้าง

มาถวาย

ใต้เอกพงพรรณถวาย

เมืองมณี

ไพศณญจนบุรีหมาย

พนเจดีย์

เมืองมณฑลต่างแคว

ทิวทิศมัญญะ

คือนครดั่งช้าง ท่านได้เฉลิมพระเกียรติคุณของสมเด็จพระ

พระนารายณ์ ว่า พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ผู้ประเสริฐ

เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาและพระกรุณาแก่สัตว์ ดังบทประพันธ์

ปราบกษัตริย์ ว่า

“พระคุณบุญเปดองไปด

ไตรภพ

ข้ามชายมารทรรณพ

พ้านถ้าง

พระทัยโปรดปรารภ

เมตตภาพ

ให้ปัดขยพวงนางช้าง

ตักขยขนมไป ฯลฯ”

และขอเทพเจ้ากมพูชามาขอพึ่งพระบารมี เพื่อให้คุ้มครอง

พล กัมบทยประพันธ์ปรากฏอยู่ ว่า

“ขอถวายดอกไม้มาศ์

เงินเฉดา

ทุกขณบิ ไทลเทศา

แตงคัง

ภักดีคัจเคิมเบา

ราณราช

ทองพวงพระยาศ์กร

อยู่เท่าตัดป่า ฯลฯ”

อนึ่ง จรรจนเลศเนตมพระเกียรติ ไซ้จะมีทแต่งดีอยู่แต่ใน

ต้นขยกรุงศรีอยุธยา เก้านักหาไม้ มาในต้นขยกรุงเทพพระมหา

นครนี้ ถียงมทวงกรวชนเยยมเหมือนกัน คือ ส้มเด็จกรมพระ

ปรมาณุชิตติ ในรัช ซึ่งเป็นพระ โอรัสในพระบาทสมเด็จพระพุทธ

ยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงนิพนธ์ โคตงเนตมพระเกียรติสมเด็จพระ

พระศรีวร ที่ใต้ทรงกระทำทุกขหิตกมชยแก่สมเด็จพระมหาอุปราชา

จัดว่าเป็นวรรณกรรมชั้นสำคัญ ของพระองค์ท่าน เพราะทรงไซ้

ถ้อยคำทไพเราะมคดงามคเด่น ได้ฟังแฉฉนบันทึกซาบซังใจ ส้มเป็น

แบบฉบับของคำประพันธ์ทศ อนจะพงยัคเป็นบรรทัดฐานได้

ตั้งมปรากฏอยู่ในติดคตระแดงพ่าย ว่า

บุญเจ้าจอมภพพน

แผ่นสยาม

เลี้ยงพระยศขุนขาม

ชาติแก่ง

พระฤทธิพิฆเณศวร

รอนราพณ์ แดง

ราญอรัราชแก้ว

แผ่นแพทกกาย

ไพรีนทรนาศเพิง

พลมาร

พระดงอองคองคาร

แตก

แผ่นเท็กห้อมหาญราย

รอนฤทธิ พระยา

ดาตครระตอเคชิต

ประตาคเหล่าแห่งสถาน

เสด็จเสด็จยศวรเวศอั้ง

ไอศุรีย์ สรรจง

เขนพระยศปุนเดือน

เดินพา

เกษมสุขล่องธัมบรรณ

บานทอปี

สว่างทกขทกกรเรศเหล่า

แห่งดงนสรเรศเรศ

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติยศโดยกรมทูลให้เห็นแต่จน ดงนแค

เป็นบทประพันธ์ชกเป็น โคตงทงนมน แทจรงไซ้อาจจะเขียนได้แต่บท

ประพันธ์ชกเป็น โคตงอย่างเดียวกทหาไม ในดนมัยปัจจุบัน

หากท่านได้สังเกตโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็จะได้เห็นว่า การแต่งคำ

เฉลิมพระเกียรติ นม ย่อมทำกันโดยทกक्षणะของบทประพันธ์

จนจนจงชอยกบทประพันธ์ชกเป็นคานนทเฉลิมพระเกียรติมาไว้ให้

ดลัดกบทหนึ่ง กอ อุดนคติตกณนท ชิงนายชิต บรรทศ นัก

ประพันธ์มมชอกนทหนึ่ง ไตพนพชไว้ ในหนังสือพิมพ์ไทย เป็นคำ

เฉลิมพระเกียรติแดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระ

บังคมบรมศุกฤตเกษณ
 มจรมาศ โมสรณนศ
 ติการะการจะประณม
 มาตยพิเตปณปุชประอง
 ติรวมเบญจมาศปพระนาท
 ไท้ทรงเสวยตุ้จเสถียร
 ไปรดหยังพระญาณบกดดับ
 ติำบุงนัยนิกรไทย
 คามกัไดยักตอจอย่างจรรณคต
 มาให้ทามคทงสามสมัย คือ สมัยโบราณ ไพน ๑ สมัยกตาง ๆ
 ๑ แตละสมัยบัจจบนิ อิกออย่าง ๑ คอวย กเพอเสิทามผู้อามท
 ตินใจในความรูประเภททน ได้ตั้งเกศไว้ ว่า จรรณกรรม
 ประเภททนของไทยเรา แตละสมัยนนิ มีความเป็นไปทแตกต่าง
 กันออย่างไรบ้าง.

๓) จรรณเกิดทเกี่ยวกัศาสนาและศตธรรม แทจจริง
 จรรณคตประเภททน เราตอจคิดว้า มีความสำคัญอยู่มากทเดียว
 เพราเหตุว้า ทานนุประพนธได้ไซ้จรรณคต เป็นเคอของมอชก
 นำให้เกตลัทอแล่อมได้ ในอนทจระนอมนาชาวไทยให้ตงอยู่ใน
 ศตธรรมทต ซึ่งเบนทางสัดอกกแกการปกครอง แตจัตว้า เป็น
 รัฐประศาธ ในบายอันสำคัญอิกประการหนึ่งตอจ ทนงตั้งทจต

ความเป็นวรรณคดีที่เกี่ยวกับคดีธรรมและตำนานพื้น
นิยมอันมีมาแต่โบราณกาล คือ

“มหานาคาคำหลวง” วรรณกรรมเล่มนี้ ได้มีต้นกำเนิด
เรียงมาแต่ต้นรัตนชาติ ซึ่งแปลพระชาติที่ ๓๖ ในทศชาติ
เพราะก่อนที่จะได้ครุฑรับพระพุทธเจ้า นั้น พระองค์ได้เคย
ทรงบำเพ็ญพระบารมีมาแต่ชาติก่อน ๕ ชาติแรกนั้น ใน
เมื่อเป็นพระเทนมย, ตรีชะบารมี ในเมื่อเป็นพระชนก, เมณฑ
บารมี ในเมื่อเป็นพระสุวรรณฉาม, อธิษฐานบารมี ในเมื่อ
เป็นพระเนม, บุญญาบารมี ในเมื่อเป็นพระมโหสถ, กังขา
บารมี ในเมื่อเป็นพระภริยทัต, ฐนคิยาบารมี ในเมื่อเป็นพระเจ้าเทกุมาร,
อุเบกขาบารมี ในเมื่อเป็นพระนารท หรือ อภินยหนึ่งเรียกว่า
พระนารท, สัจจาบารมี ในเมื่อเป็นพระวิฑูร, และ ทาษาบารมี
ในเมื่อเป็นพระเจ้ารัตนไตร. หนังสือมหานาคาคำหลวง นี้เป็น
วรรณคดีระบบเก่าที่สุด สืบเนื่องพระบรมไตรโลกนาถได้โปรด
เกล้าฯ ให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิต ให้ช่วยกันประพันธ์
ขึ้น ใน พ.ศ. ๒๖๒๔ โดยแปลจากระบบภาษาสันสกฤต ครั้นต่อมา
ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อได้ท้าวท้าวต่างจากกันขึ้น จึงได้
ว่า หนังสือมหานาคาคำหลวงได้สูญหายไปจากระบบเดิมหนึ่ง
๒ กณฑ์ คือ กณฑ์หิมพานต์ กณฑ์กัณฑ์ กณฑ์จุตพล กณฑ์
มทร กณฑ์ตั้งกลบพพ และกณฑ์กนกษัตริย์ แลคฤณนา สืบเนื่อง

พระพุทธรูปเศียรล้านภาคย์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อ
 ในรัชสมัยของพระองค์ท่าน ประชุมกนหนพพชเพิ่มเติมชหทั้ง ๒
 กัณฑ์ ใน พ.ศ. ๒๓๕๗ จึงมีครบบริบูรณ์. บทประพันธ์ที่
 แต่งหนังสือมหาชาติคาถาดองน คดาจารย์ ไโบราณเป็นสงมมาก
 นอกนเป็นท่านองรายยาว โคตง ๕ ภาพย และนัท. ครน
 ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้าทรงธรรม คือ ภายหลังจากที่ได้
 นพพชมหาชาติคาถาดองนแลงประมาณ ๓๓๒ ปี ก็ได้ปรากฏ
 หนังสือภาพยมหาชาติชนอิก โดยแต่งเป็นรายยาวตลอดทั้งเล่ม
 ชงนยมเรียกกันว่า "ภาพยมหาชาติ"

สงนหนังสือมหาชาติได้ใช้เป็นบทเรียนนวงรรเนคดี ตาม
 หดักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับชั้นเตรียมอุดม และ
 ประโยคกรุประถมอยู่ ณ บดิน ไม่ใช้หนังสือมหาชาติคาถาดอง
 หรือ ภาพยมหาชาติ ดังที่เดกต่างมาแลง เรียกว่า "รายยาว
 เทศนมหาชาติ" หนังสือเล่มนได้แต่งใใน พ.ศ. ๒๓๕๗ ก็ยังไม่
 ปรากฏเป็นทแน่ชัด มีหดกฐานแคเพยงว่า ณะบัทกระทรวง
 ศึกษาธิการเป็นผู้ดบรณนในครงแรกนพ พ.ศ. ๒๔๔๕ ชงนราย
 พระนามณะนาม หรือ ด้ำนกของผู้นพพช คือ สมนเด็จพระ
 มหาสมณะเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรง กัณฑ์ทศพร
 กัณฑ์หมพพช กัณฑ์มหาธาช กัณฑ์นภษครย และนครกัณฑ์
 ด้ำนกอดีตนพ แต่ง ทานกัณฑ์ พระบาทสมเด็จพรเจอมเกล้าฯ

พทอังกูร กรูจา อาศมธนเพนพูนมหาปตตบริจจาคเจยอัสสหา
 เมอพระบญญวบแกตม พระบรมราชฤษ จงครัสส์อนพระองค์
 เอง ว่า "โกเวตัสสนุตร ตูกร มหาเวตัสสนุตร อย่าอาวรณ์ไว้
 ไว้ ทำเนาเขา ขากับเงาเขาจะตกกัน ไม่ต้องการ ให้ตกเป็นทวน
 แด้ว ยังมาต้อตแตกต้อกายหลัง" ท้าเชอกตงดมาธิ ระวัง
 พระวิโยค กตั้นพระไค้กตงบแด้ว พระภกครกมองแม้วแจ่มใส
 ตจทองอโรทงเทง อันบคคตงแกตงหต้อแด้วมาจางไว้ในพระอาศรม
 เทาทไดอางมาให้เห็นเพียง ๕ บารมพ ก็พอเป็นอุทาหรณ์
 ทพงแดตงให้เห็นได้ ว่า ในพระชาติทเป็นพระเวตัสสนุตรน ได้ทรง
 บำเพญพระบารมขนใหญ่หตอง ครบทง ๓๐ บารม ทงยงทรง
 บำเพญอย่างปรกติ ปานถดถาง แดะอย่างยอด ซึ่งเรียกวว่า "ตัม
 ตงตบารม" เพราะฉะนั้น เราจึงเรียกพระชาติททรงบำเพญ
 พระบารมอันยงใหญ่นวว่า "มหาชาติ" แท้จริงในการฟัง
 เทค่นมหาชาติ กต หรือในการอ่านรายยาจเรื่องเวตัสสนุตรชาติก
 กต ผูอานแดะยพงนำจะไดเกิดผลถานตงต เช่นทพระเวตัสสนุตร
 ได้ทรงบำเพญคตธรรมมานพ ตามนจแดเพยงตงเซบเทาทไดอาง
 มาน ก็จะได้ประโยชนทานอยไม่ กตางคชให้อุตสาห์พยายาม
 ผู้กฝฝคน ในทางบำเพญคนใหม่ความเพยรพยายามกระทำกจ
 อันเป็นคุณประโยชน์ทงแกคนแดะมอชน หรือ บากบั้นในการบำเพญ
 เมตตา กรุณาแกตค้วแดะมนุษย์ทวไป ให้ได้รับความสุขกาย

ตบมายใจ และช่วยเหตอให้พ้นจากทุกภพภัย เทวาทตามารถจะ
 ช่วยเหตอได้ หรือ เมื่อทบทองใจว่า จะกระทำวัตรกิริยใด
 ในทางที่เบ็นคุณเบ็นประ โยชนมัตถ ก็นุ่งหน้ากระทำกรรมให้
 ดำเร็จต้วงไปจนได้ แม้จะเกิดอุปสรรคประการหนึ่งประการใด
 มาขัดขวางก็ตาม ทานกพยายามพ้นฝ่าอุปสรรคนั้น โดยมีได้มี
 ความย่อท้อแต่ประการใดเลย หรือ ก้อย ๆ ไช้บุญญาพิจารณา
 สอดส่อง ให้เห็นประจักษ์ว่า สิ่งใดดี เดอกรรม อัมเบ็นเหตุ
 นำไปสู่ทุกข์ โทษภัย แต่สิ่งใดดี สิ่งใดประเดรัฐ อัมเบ็นเหตุ
 นำไปสู่ความสุข ความเจริญแล้วก็นุ่งหน้าบำเพญแต่สิ่งที่ดี เช่น
 เคยยกบทพระเวสสันดรสูเบ็นบุคคลดีวิเศษของชาติภพของผ ได้
 ทรงประสพผลอนเบ็นทพอพรทภัย ของพระอังกมาเบ็นอนน.
 การทชกพาใจโดยกเอาเรื่องพระเวสสันดร สมนากถาอเดัย
 โดยยศยาว เช่นน ขาพเจามโตมกรรมมุ่งหวังที่จะสั่งสอนทาน
 ในแง่ศีลธรรม อัมเบ็นสิ่งพหิมของพระพุทศศาสนน แต่ประการ
 ไดเดัย กงม ขาพเจามเจคนาออยแต่เพียง ว่า การที่อาพหนงดีอ
 ชงเบ็นภรรณคนน เวมโตมิ่งแต่เพียง ให้เกิดความร ในแง่วิชา
 การค่าง ๆ หรือ หวังคองมถันกเพดตเพสนใจ ที่ไคจากภรรณ
 ศค เทสนน แต่จริงหนงดีอทเบ็นภรรณคนคบางเรอง ยังถ้ามารถ
 ทจะโนมนำอจคคใจของผอานแต่เมพง ให้เกิดรัทธา เต็มได้
 จากอูหาภรรณทแต่คองความประพุกคองคางมของบุคคล เป็น

ราช ๗ ไป ในเรื่องที่เราได้อ่านผ่านไปนั้น แล้วแต่จะไป
 ประพฤติ หรือ ปฏิบัติตาม ก็จะทำให้คุณานั่งต่อนั่งใหญ่
 เช่น พระเจ้านครศรีธรรมราชใคร ในประชาชนพอดเมืองของ
 พระองค์ หรือแม้จะเป็นประชาชนมาจากบ้านเมืองอื่น อันมี
 ใช้บ้านเมืองของพระองค์ก็ตาม หากได้ประตัพภพพบตัวแล้ว
 พระองค์ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือเขา ในเมื่อบ้านเมืองนั้นได้ตั้งคน
 มาขอความอนุเคราะห์จากพระองค์ อันได้แก่เมืองกตกราชรัฐ
 ที่ตั้งคนมาทูลขอข้างบ้านเมืองของพระองค์ พระองค์ก็พระ
 ราชทานไป เป็นคน. นัยจากคน พระองค์ทรงมกตามกตัญญู
 กตเวทิต่อพระราชบิดา และพระราชมารดา เป็นอย่างคอกคอก
 ทรงยอมจะเห็นได้จาก การที่พระราชบิดาพระบัญชาตั้งให้
 เปรตเศพระเจ้านคร ออกไปเสียดจากบ้านเมือง พระองค์ก็ทรง
 ทรงพาพระมเหสี และพระโอรส ไปกราบถวายบังคมตาพระ
 ราชบิดา และพระราชมารดา ด้วยทรงพระอาตยเป็นทวยง.

วรรณคดีทกเกี่ยวกับคำสอนและศีลธรรมนี้ มีชื่อว่า จรม
 อยู่แต่เฉพาะในหนังสือรายยาวเทศน์มหาชาติ ซึ่งได้ยกมาให้
 ทานพจนานุกรมนี้ จากหนังสือเดิมอื่น ๆ แต่เป็นบทประพันธ์
 ชนิดต่าง ๆ ก็ยังมีออกมากเรื่องด้วยกัน ถ้าหรับ บทนี้จะได
 ยกขึ้นมาอธิบายไว้ให้คอกเพียง ๒ อย่าง คือ อย่างหนึ่งเป็น
 วรรณคดีทกเกี่ยวกับคำสอนและศีลธรรมโดยตรง อีกอย่างหนึ่ง

กต่างโตม้หมายเคิม

นหองจะยงคน

เหตุด้วยพชยาม

ชอหัว ต้วชาน

เต้พยแถวจะนำตั้ง

เมือเกิดประมาทคต

เบองนพจะพตมหา

นคจรจะคตวหนอง

จกเพรค้ประเล็ร รุศร

บทประพษิต โดยกขนมากดางน

คคคขอพระนอความ

ประตผลเจรียงาม

ระบแ่งแถตงจรง

นแหตคจรจะชงชง

บมคจรประมจตมา

ชณะตนต้วชพา

ต้วประโยชนไอนม้

มนะตงประพยคต

ต้วรพาดง่าเพญ.

หากได้ตั้งเกศแต่คตนมา

เบนตาคบแถว กจะเห็นไดจ่า เบนคชนทวาคอย การปฐบค

คต & นพเอง ชงท่านม้อานย้อมทรวบกนอยทวไปแถว จ่า คต &

นพ ม้อะไรบ้าง จงไม่จ่าเป็นทจระตองยกขนมาอธิบายให้เตย

เวตาอิก.

คตไปนจะ โดยกบทพระราชนพนช ของพระบาทถ่มเตจพระ

มงกฎเกด่า ททรงถดางถงเวองการปฐบคกรรมชองหญิง นม

คจระอชแถว แถจะปฐบคคนอย่างไร จงจะให้เป็นทรกโครชอง

ชายนเบนถ่าม กรรมบทนหมยในพระนตคาคถอง ชระบบชคต

กถา เรชกถา "เบญจวารกรรม" ได้ทรงพระราชนพนชไอนเบน

จถันคคตถกนพท มคจามจ่า

ฝ่ายนางประเดี๋ยวี่สู่มนระนา-

วิพิศุทชัณกัน

ย่อนทรงลูชรรมะนออิน

ประเศรษสู่มลัศร

(ภคตูปีัย) รักผัดนิทกมละจ่อ

กตธรักษะธอ

บ้านเรยทจาแถวรัชน

ขนิราธนิราเถด

(ภคตวจุณล) หมันแเส่างวชจะประนบค

ตด้ามชมิใจ

แม่ชกบ ฤ ชังกรณะไเหน

อนวัศรบชัตชวาง

(ภคตจาวิน) จิตตภักตปรัยธมะนละเคียง

บมเอียงมจตจาง

ถึงแม่จะทกชทมนระนา

กบมจะชอกใจ

(ภคตส์สัฏฐี) ภรรคาชอุภทรมะนระม่ง

ณ ประโยชนาโค

เชอพงบค้ำพวจพะนัย

แถวประพกคินุโตม-

-พลัน

(ภคตคณคหัย) คุณโต ณ ยัวศุภอกม

กนิยพคุณานันท์

หาชองประกาศะคุณะธรร -

พระชเก็ช ณ ล่าม

อันเบญจชรรมะธรรเศรษ -

รูระกัธฐรูระไธกั

ถ้าหรับประดบกุลนร

กตธคพาภรณ.

ท่าพผู้อานลวงจระทราบอดชองว ภาวทพระบาทช่มเตจพระ

มังกูธเกถ่า ๑ ไค้ทรงพระราชนพนชเบญจวารชรรมะนชน กัโดย

พระราชประดงคกจะใหเบบชรรมลกณคบคศพิชราชชรรมะ ชัน

เบบชรรมะสำหรับพระมหากษธรรมะจระทรองปกครองรูธิดมา ยาดนา

จักร เพื่อใหพิศกณคธรรมะคความรมะเยนเบบชษ เมอพระราช

อธิปไตยซึ่งพระเจ้าชวรมเหศวรทรงประทานแก่
 โฉนดใหม่ซึ่งชวรมเหศวร ทรงเป็นเครื่องต้นบดนม ให้พระนางทรง
 ใจซึ่งความเมตตาความรัก แห่งข้าราชบริพาร ทงฝ่ายหน้าและ
 ฝ่ายใน อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะบำรุงพระยุคลบาท ให้เป็นที่ชื่น
 ชอบพระราชฤทธิยอเยี่ยมช่น คอยเฝ้า เพราะเหตุนี้ จึงนับว่า
 เป็นความจำเป็นโดยแท้ ทพระมหีของพระมหากษัตริย์ จง
 คองนชวรมเหศวรนางใด เพื่อดูความมั่นคงในจริยธรรมของ
 พระนาง จึงได้เป็นเครื่องของกนมให้พระนางเกิดความประมาท
 ใจเกิน และทะนงตน ซึ่งผิดกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์
 ปรางค์อยู่เป็นองค์พระยาม ถ้าผู้ใดปฏิบัติธรรม ธรรมกถุขมจร
 คุมครของผู้อื่น มีให้ตกไปในทางที่ชั่วได้ สัมด้วยธรรมภาษิต
 ว่า สมไม่หลง รักชาติ ธรรมจารี.

เพศให้กานมยามที่สนใจในธรรมเจ้าศรีบัสตร อันปฏิบัติ
 คอตำทัง ๕ ประการ ตามบทพระราชนิพนธ์นั้น ซึ่งครั้งหนึ่ง
 งามจากจึงขอต่อ โดกาตลยคความในบทพระราชนิพนธ์นั้น ขอ
 เป็นภาษารัชชภาษ เพื่อให้อาใจได้ง่าย ๆ ดังนี้

ฝ่ายหญิงผู้ประเสริฐ งามคองใจอันบริสุทธิ์ ได้มอดด้วย
 ฝ่ายชาย (ดังกล่าวมาแต่ก่อน) จงคองตนไว้ในธรรมอันดีแท้
 จึงจะเป็นกเณคคอรทีน โดย ๑) มีความรักภักดี เฝ้ามองด้วย
 การรักชาติคองนางเองธรรม พร้อมทั้งหมั่นบำเรอตำม คดอด

ทั้งกลางวันและกลางคืน โดยมีได้จากเธอไปห่างไกล. ๒) หมั่น
 แสวงหาทางที่จะประนอบตน ให้สามีมีความสุขใจ แม้อาสามีของ
 นาง จะชอบหรือชังตั้งไหน ก็ให้ประพฤติตาม มีบางคราวที่จะ
 กระทำการขัดขวาง. ๓) มอบความภักดี และ ความรักให้แก่
 สามีด้วยความมั่นคง มิได้มีความเอินเอียง หรือ ใจดวงดงไป
 แต่ประการใด ถึงแม้ว่า นางจะได้รับความรักที่ทรมาณใจ สัก
 เพียงใด นางก็มิได้คิดเอาใจออกห่างจากสามีแต่ประการใดเลย
 ๔) เมื่อสามีได้สั่งสอนนาง ด้วยความปรารถนาดี หรือ เพื่อ
 ประโยชน์อันใดแล้ว นางก็จะต้องเชื่อฟัง โดยไม่กล้าอวดคาคัด
 คาน ในข้อความเหล่านั้น แล้วแต่ประพฤติตามคำสั่งสอนนั้น
 ทั้งนี้. ๕) ความภักดีของสามี ซึ่งสามีคิดว่า เป็นสิ่ง
 สำคัญยิ่ง อันควรเป็นที่ยอมรับชอบของผู้นั้นด้วยแล้ว ก็พยายาม
 แสวงหาช่องทาง ที่จะประกาศความภักดี อันน่ายกย่อง
 ให้ประจักษ์แก่คนทั้งหลาย ตามโอกาสที่จะพึงกระทำได้ เมื่อ
 ปฏิบัติได้จนแล้ว ครั้นอนางามองเห็นทั้ง ๕ ประการนี้ ก็จะเป็น
 เครื่องประดับเกียรติของหญิงผู้นั้น เต็มไปด้วยเครื่องประดับอัน
 ประกอบด้วยเพชรนิลจินดา.

อนึ่ง หากจะสรุปลงไปให้สั้นลงไปอีกว่า เพื่อให้เห็นได้
 ง่าย ๆ แล้ว ก็อาจกล่าวโดยสังเขปได้ ว่า ๑. รักสามีเต็ม
 ใจด้วยชีวิต ๒. รักปฏิบัติสามี ๓. ภักดีและเชื่อตรงต่อสามี ๔.

อยู่ในโอกาสของด้าม ๕. นำเกียรติคุณของด้ามไปประกาศ ณ
โอกาสอันควรที่จะพึงกระทำได้.

เป็นอนุธรรม อันเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่ใดกล่าวมาแต่
น หากหญิงใดสามารถที่จะพึงปฏิบัติได้โดยแท้จริงแล้ว ก็
เกิดคุณงามสง่าแก่หญิงนันทาน้อยไม่ ย่างถวานนตของจิตว่า เป็น
องค์พระยานซึ่งแสดงให้เห็นประจักษ์ ว่า วรรณคดีที่เกี่ยวกับ
คำสอนและศีลธรรม ตามที่ข้าพเจ้าได้บรรยายมานั้น ย่อมทรง
คุณค่าเป็นอย่างสูงอันแท้จริง กล่าวคือ เราได้มีโอกาสใช้วรรณ
กรรมประเภทนี้ เป็นเครื่องใหม่เห็นยวเจตต์ใจของประชาชน ให้
รู้จักที่จะยึดเอาถ้อยคำ ซึ่งท่านกล่าวไว้สำหรับยกย่องไว้ ด้วย
ถ้อยคำอันซาบซึ้งนูน นำไปปรับปรุงตน เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์
อันจริงตามที่ได้บรรยายมาแต่จน.

วรรณคดีในประเภทที่ ๓ ซึ่งเกี่ยวกับคำสอนและศีลธรรม
อีกส่วนหนึ่ง คือ ไม่ใช่เป็นบทประพันธ์ที่มุ่งไปในทางการสั่ง
สอน หรือ อบรมทางคำสอนและศีลธรรมโดยเฉพาะ หากแต่
เป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งยกมาประกอบกับนิยาย หรือนิทาน หรือชาดก
นั้น ๆ ก็เพื่องานหรือผู้ฟังเบื่อหน่ายการที่จะรับเอาศีลธรรม
อันนั้น ไปประพฤติหรือปฏิบัติ โดยเป็นการเจาะจงจนเกินไป
เปรียบเหมือนยาที่ใช้ในการบำบัดโรค ผู้คนได้เจ็บป่วยจริง ๆ

ความกตัญญูกตเวทิต์ ซึ่งถูกได้มคอพอแถมแม่ โดยท่านเป็นผู้ให้
 กานเฒ่ามาเป็นคน และได้ทำการชบชบปล้มภบารุงมาตงแต่นอย
 จนมคุ้มใหญ่ แม้จะทำการทดแทนพระคุณท่านทั้งสอง ด้วยประการ
 ไต ๆ ก็มิสาม เวลจะพอเพียงกับพระคุณของท่านทมอยแกตกนหม
 แคประการใดไม่ วรรณกรรมอนเกยวดด้วยชอธรรมะตงทใด
 กตางมาแถงนหม ท่านสมพนชตะเตงพ่ายไตทวงใจเป็นคาวาพะ
 ของพระมหาอุปราชา โดยทรงแสดงคตความเป็นห้จกเป็นโยแค้พระ
 ราชบิดา เป็นคตว่า

๑. เอนศุภเรศร์เจ้า

จอมถวัต

เปดยอชวระราชรัณ -

ทคเท

พระชนมชราครัน

คธองภพ พระเชย

เกรงบพคตจกแพ

เพดยงพดาคักกสยาม

๒. สังกรามครานหมก

ใจเจบ ใจนา

เวียมเรงแหงหนาวเห็นบ

อกโอ

ตูกตายถาโครเก็บ

ฝฝาก พระเชย

ฝจกเทงทโพถ

ทเพดโครเภา

๓. พระเนานคเรศร์อา

เอองค

ถาบมโครคอง

คูรอน

จกรจกเรมรงค

ถาด แถ้วเย

พระจกชนจกชอน

จกแคนคบทรอง

๕. พระคุณดวงเพียบพูน

ภูวดล

เต็มครัดอดแห่งบพ

บ่อนไค

พระเกิดพระก่อชนม์

ชบชพ มาณา

เกรงบ่ทนถูกไค

กตบเค้าคอบบด้นอง

ล้วนวรรณคดีประเภทน

ทเป็นคำฉนทนน

ไคแก่บท

ประพจนชทมอยุ่ในสำมคคเกทคานนท นายชค บวรคค เป็นผู

นิพนธ์ แลระทรวงคักษาชการ ใช้บปนหนังสือเรียนประกอบ

วิชาวรรณคดี สำหรับชั้นประโยคครูประถม คสามในตอนหนึ่ง

ของเรื่องนมปรากฏ ว่า พระเจ้าอชาตศัตรูไคทรงปรึกษากับ

ท่านวิธัสถการพราหมณ ผู้เป็นหัวหน้าอำมาตยแห่งแคว้นมคช

ถงเรื่องทจะยกกองทัพไปรบกับแคว้นอชช ซึ่งเป็นแคว้นทมคความ

เข้มแข็งม่นค เพราะไคใช้การปกครองประเทศศดอยสำมคคธรรม

ครนจบพระราชดำรังแต่จท่านวิธัสถการพราหมณ จึงไคทุด ทคทาน

ว่า “ตงพระราชดำรังทไคหารอมาณน หากเป็นถารดมคอรไม่

ขอพระองคไคทรงพิเคราะห์เตยให้เป็นการถองแทถอน เพราะ

กษครยแห่งแคว้นอชชนน แดระพระองคตถนนมมครดมพนชอย่าง

แน่นแพน ทงมคความสำมารถในเชิงยุทธนการ โดยมีได้มคความ

ยำเกรงค่อประเทศไคเตย ยงกว่านน ไพ่วพตของแคว้นมคช

ซึ่งเบญจกัญญาของเรา ก็มอญเพียงจำนวนน้อย หากขึ้นไปต่อ
 กับเขา ก็คงจะถึงแก่การปราชัยเป็นแน่แท้ ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น
 ก็คงจะได้ชื่อว่า ฝ่ายเราเป็นผู้ท้อจืด เพราะไปทำการรุกรานเขา
 ก่อน ซึ่งย่อมจะเป็นเหตุเคียดแค้นของชาวโลก ฉะนั้นจึงขอให้พระ
 เจ้าอชาตศัตรูได้ทรงพระราชดำริเสียใหม่” เพื่อเป็นการแบ่งเบา
 แด่รักษาไว้ซึ่งความเป็นมิตรภาพให้มั่นคงกัน โดยสันติวิธีแล้ว
 ก็จะเป็นการดีมาก” ตามข้อความที่ได้อ่านมานั้น มอญในคำ
 ประพนธ์ของจรรณคดีเต็มๆ ว่า

“พระราชปราชัย—

ภะนิยมมิตถวรการณ

ขอองคภพาด

พิเคราะห์หัดอง ณ ทางดี

ขอที่จะกริษา

พตไกรแฉะไปดี

กษัตริย์ ณ ราช

ชนบท บัดมหามาย

มีแผนมตพา—

กษะชาพระของศทนาย

ไปได้สะคงกตาย

แฉะจะแพ้เพราะไฟรี

พวงกตจณวัชค—

คิยวิภูริวัชช

ตระองกตระองคมี

มิตรพันธะมันคง

อนังดีสามารถ

รณะอาจกระทำสัง—

ความขยทขยรรยง

มีระยอมมีเยงใคร

เราน้อยจะข้อยยับ

พตทัพบปราชัย

๕
ฉะนแหตนะเนโน

๕
แตะอิกประการเดา

๕
แตะนพาดรรานวอญ

๕ ๕
เบนกอหนกระนหมชอบ

๕ ๕
มมคตเอา

๕
แตะ โดลกจะตวงจา-

๕
หงเจตมาตา-

๕
ฉะนแหตนะจุงปรา-

๕
แบงกตอมถนอมเกต

๕
มนะชาพยากรณ

๕
ผิวะเซากระนังคตอน

๕
ทจจวิตตผลญเวา

๕
ทุชะคอบกทาเนา

๕ ๕
ชุระเห็น บ เบนชรรม

๕
ทะคิจาพะระองคัจา-

๕
วิจิรุชประทุษสูเา

๕
รภาะภาะระเพอเนา

๕
มิตรภาพสงบงาม"

๕ ๕
คิงคางของทาพนวตตการพราหมณ ที่ไดกราบทุดพระเจา

๕ ๕
อชาตคัตรมาน ใจะเบนชรรมะแหงพระพุทชคัจนา หรือเหมาะ

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
แกชุนหมชนในชุนพทอชแทนน กทานได ณ บคณเวาจะเห็นได

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
วา ชาวโลกกาดงพากันเรียกรองตั้นคิภาพ อยุโดยทจ ๆ ไป

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
ชังเวาเรียกกันในเจตนา วา สหประชาชาติ คอประเทศตาง ๆ

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
แทบทจโลก ตางกพากันเขารวมเบนตมาชิก วัตถุประตงคอื่น

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
ตาคัญยงแหงองคการน กคอ ปวารณานตั้นคิภาพ แตะไม

๕ ๕
ปรารณาสงคราม เพาะฉะนนั้น ตั้นคิชรรม คอ ความตงบน

๕ ๕
จิงเบนชรรมะของทจ ๆ คัจนา มี พุทชคัจนา คริสตคัจนา

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
อิสตาม เบนคณ ยิงกฉานน ยิงเบนคความปรารณาทจของทจ ๆ

ทอปป คือ เอเชีย ยุโรป และอเมริกา เป็นต้น.

คือจากนั้นไป จะได้ยกบทประพันธ์ชนิดที่เป็นกาพย์

จากหนังสือรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑

คือนิทกมุภกณัฐถูกศรพรหมาศัตรูของพระนารายณ์ เมื่อเกิด

จะถึงแก่กรรมกรรมอยู่นั้น จึงได้ระดมกองกำลังของพิเภก แต่ไม่ได้

ตั้งต้นไปแต่ ไหนเลยจะถึงแก่กาลอวสานณะนั้นเอง ทงนถ

เพราะกมุภกณัฐ ไปคบกับทศกณัฐเป็นพาด จึงได้ประสพ

มหันตภัยเห็นปานนั้น. ชรามะชอพ กตรางกับหตถชรามทวา

อเสวนา จ พาดาน์ ปณทิตา นญจ เสวนา ตั้งบทความในพระ

ราชนิพนธ์นั้น มีปรากฏอยู่ ว่า

เมื่อนั้น

น้องท้าวทศเคียวรังสรรค์

ต้องศรยิงไม่ม้วยชอน

กุมภกันทตมตงกับปถพ

แต่เห็นพระองค์ทรงตฤชณ

สองภาคครจารดีรัศมี

ตั้งเขยวตงนตมณ

มีกายปรากฏเป็นตฤ

ทรงเทพอาวุธจักรสังข

ทงครคราศ์ตปัสร์

จึงรอนารายณ์ฤทธรอน

จากเกษียรสาครเสด็จมา

ตกใจด้วยไม่ทันคิด

มาค่อฤทษพระบรมนาถา

แม่พงพิเภกอนุชา

ทีไหนจะวาจะบรรดัย

เดี่ยวแรงเป็นวงศ์พรหมเมศร์

จะพิเคราะห์เหตุผลกัทำไม่

ตั้งข้าทนต์กษัตริย์ไว้

น้อยใจเป็นพันพันทวี

คิดแต่ด้วยอกรเทษยศโรคม

ร้องทูลขอโทษยกย

ซึ่งขามตพดงครงน

เพราะเหตุด้วยพมอชากรรม

จึงจำตั้งต้นชวค

ด้วยศรพระเจกษณนรังสรรค์

ขอพระองค์มทรวงศ์บรรณ

จงส่งไปส่งวรคชเพา

อนซึ่งพเทกษนยกย

ผู้เป็นน้องรักของชา

ขอฝากใจไต่เบของพระบาท

พระเจกราชงใต้ปราช

ฉรรณคดีทางกำธนาเตระศธรรม ใช้จระม้อยในฉรรณ

กรรมทเป็นคำรอยกรอง ท่านองที่เตอกชนมาให้พงน โดยเป็น

โคลง ฉนิท แดง กลอน เทานนิกหาไม้ เทจรงฉรรณกรรม

ทเป็นคำรอยกรอกมอยุเหมอมกน ทงนจะไดยกตออย่างให้ท่าน

พง จากฉรรณกรรมเรองราชาธิราช ซึ่งเป็นเพื่อนชองเจ้าพระ

ยาพระคตัง (หน) คอนทสี่ม่งพ้อเพชรใดให้ โอวาทแก่สี่ม่งนกร

อนท เมอกรวาทสี่ม่งนกรอนท ใครจะหยงพระทัยชองสี่มเดจพระ

เจ้าราชาธิราช อึง พระองคจระทงรักใครในชาทหารผู้มมมช

หรือ พระสี่มมชองพระองคณน ม้ายใดจระเป็นม้ายททงรักมาก

กจากนแฉ แต่สี่ม่งพ้อเพชรสี่กัญมิตไปว่า หลตานชายชองท่าน

เป็นผู้ผูกใจหดงรัก ในพระสี่มมชองสี่มเดจพระเจ้าราชาธิราช

เกรงว่าจะเป็นภยอนร้ายแก่สี่ม่งนกรอนท ท่านจึงได้กตาทอดัก

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑ แลพระราชดำริห์เสด็จมาด้วย แห่ง
 ราชมฤตกากร ยินจะใหม่ความเจริญสืบประการนี้ ควรที่หลาน
 เราจะพึงปฏิบัติตาม จึงจะได้ความศรีสวัสดิ์ ประการหนึ่งหลาน
 เราเป็นข้าทหารทำสงคราม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณ
 อันทรงเกียรติคุณนี้ จึงเอาคุณบุญตาเป็นรากเกล้ามงคลศฤงคารมทง
 ปวงเป็นบทพง จึงจะมีชัยชนะโดยง่าย."

"หมายเหตุ เรื่องหยิงไม้จมนับรัตน ทางเจ้พวงคองคอง
 ไปใต้จากกลางจันทมฤตกากรรายเสียง ๑ ป.ณ. จมนับทั้ง ๕ ประเภท"

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ สະຍະສິลປ
 วงเวียนใหญ่ ถนน
 นายสกุล เรืองต้น ผู้พิมพ์และโฆษณา
 ๘ มีนาคม ๒๕๕๒